

เรื่องย่อสำหรับผู้บริหาร

แม้ว่าผลผลิตของสุกรในประเทศไทยส่วนใหญ่ ใช้บริโภคภายในประเทศเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสุกร จัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีมูลค่ามหาศาลต่อธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน ประกอบด้วย ธุรกิจอาหารสัตว์ บริษัทครบวงจร บริษัทหรือผู้ประกอบการอิสระ รวมทั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร โรงฆ่าและโรงชำแหละ และร้านค้าปลีก ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ ประกอบด้วย ๑) ผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง(รวมตะวันตก) รวม ๗๒ ราย ๒) เจ้าหน้าที่ด้านการตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศรวม ๗ ราย และ ๓) เจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกฎ ระเบียบและมาตรการของรัฐ เพื่อการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่อุปทานในระบบธุรกิจสุกรของไทย รวม ๑๐ ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบระดมความเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า ระบบธุรกิจห่วงโซ่อุปทานสุกรของไทย แบ่งเป็น ธุรกิจแบบครบวงจร ร้อยละ ๓๗.๐ ส่วนที่เหลือ คือ ผู้เลี้ยงอิสระ ร้อยละ ๖๓.๐ แบ่งเป็น รายใหญ่ ร้อยละ ๓๓.๐ รายกลาง – เล็ก ร้อยละ ๒๕.๐ และรายย่อย ร้อยละ ๕.๐ ซึ่งสถานการณ์การเลี้ยงสุกรนั้น พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ โดยเฉพาะต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์ และค่าแรงงาน ทำให้ผู้เลี้ยงรายย่อย ถึงรายกลางในแหล่งผลิตที่สำคัญทั่วประเทศหายไป เหลือเพียงผู้ประกอบการรายใหญ่ในรูปของบริษัทแบบครบวงจร ที่เพิ่มปริมาณการเลี้ยงมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้นเข้ามามีบทบาทแทน

สำหรับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ซึ่งจัดว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดนั้น พบว่า ข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่สามารถปฏิบัติได้เกือบทั้งหมด คือ การจัดการเกี่ยวกับลักษณะของฟาร์ม โดยเฉพาะเรื่องของการแบ่งสัดส่วนพื้นที่การใช้งาน การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ เพื่อควบคุมและป้องกันการเกิดโรค การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ และการจัดการระบบน้ำ

ส่วนข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่ปฏิบัติได้ยาก เรียงตามลำดับ ประกอบด้วย การมีสัตว์แพทย์ดูแลรับผิดชอบ ระยะห่างของโรงเรือนในระบบเปิดไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร การมีรั้วล้อมทุกด้าน การอยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ ชุมชน และผู้เลี้ยงรายอื่น ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร การผ่านการฝึกอบรมด้านมาตรฐานสุขาภิบาล การกำจัดซากสุกรตามหลักสุขลักษณะ การตรวจสอบสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี และมีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก

การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารในการผลิตอาหารสัตว์ของผู้ประกอบการนั้นพบว่า ข้อกำหนดที่มีอยู่เกือบทุกประเด็นย่อยนั้น ผู้ประกอบการทุกภูมิภาค ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการเอง ส่วนข้อกำหนดบางประเด็นย่อยที่ควรปรับปรุง คือ ไม่มีการใช้วัตถุอันตรายหลักเพื่อลดต้นทุน รองลงมา คือ การไม่ใช้ยาปฏิชีวนะต้องห้าม ประเภทกลุ่มไนโตรฟูแลน ออกซีเตตราไซคลิน คลอเตตราไซคลิน การใช้วิตามินประเภทแอล-คาร์นิทีนผสมในอาหารสัตว์ และการไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดง เนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่กว้างเกินไป ไม่ชัดเจน และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

นอกจากนี้ ข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ ที่มีผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติที่พบ คือ การตรวจสอบเพื่อลดการปนเปื้อนในรถบรรทุกขนส่งอาหารสัตว์ทุกครั้ง เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ และมีค่าใช้จ่ายในการจ้างตรวจสอบสูง

ส่วนการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารสำหรับโรงฆ่าและชำแหละ พบว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับรายละเอียดของอาคารเพื่อการประกอบการ การแบ่งพื้นที่ในการทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสเนื้อ แสงสว่าง และการกำจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุรำคาญนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้

ส่วนข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละบางประเด็นย่อย ที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติเรียงลำดับ ประกอบด้วย สถานที่ตั้ง รองลงมา คือ ระบบระบายอากาศในโรงเรือน และระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทาน แบ่งเป็น ๕ มิติ คือ มิติผู้ประกอบการผลิต มี ๑๗ ประเด็นหลัก มิติผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ มี ๘ ประเด็นหลัก มิติผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ มี ๗ ประเด็นหลัก มิติสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ มี ๘ ประเด็นหลัก และมิติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มี ๒ ประเด็นหลัก

Executive Summary

Although majority of Thai swine products are consumed in the whole kingdom. However, swine raising industry is one kind of crucial livestock business affecting the value of supply chain included feed enterprises, vertical promotion firms, independent firms, swine raising cooperatives, slaughters, and also butcher shops. These kind of firms are important factors affecting country's economic movement both direction and non direction aspects.

The benchmark survey of this investigation was obtained from stakeholders and key persons in swine production supply chain included 1) swine entrepreneurs, feed entrepreneurs, and also slaughter entrepreneurs in 5 important regions included northern, northeastern, southern, eastern, and also central (included western) of Thailand, totally 72 persons, 2) marketing entrepreneurs in modern trade, totally 7 persons and 3) concerned government officers both in terms of policy oriented and implementation oriented regarding food safety standard, totally 10 persons. In depth interview schedule and focus group interview schedule were obtained to collect data. Descriptive method was determined in the form of frequency and percentage.

The results revealed that supply chain in Thai swine firms system included vertical promotion firms, accounting for 37.0 % and independent firms, accounting for 63.0 %. The independent firms included large scale farming 33.0 %, medium-small scale 25.0 % and small scale 5.0 %, respectively. Majority of swine raising entrepreneurs cannot afford to manage the cost, in particular in terms of feed and labor force cost. These kinds affecting the decrease of medium-small scale firms in the whole country significantly. The rest are only large scale firms in vertical promotion business by increasing per head in order to enhance their profit.

Regarding food safety volunteer standard implementation, it revealed that almost of production standard that could operate were management in farm components by appropriate operation size, farm management, management in animal health for disease protection and disease control, animal welfare, and water system management. The most ordering difficult implementation were having the permanent farm veterinarian, distance among animal housing in opened system at least more than 25 meters, having the fence surrounding farm, located far from public water resources, community, and also neighbor farms at least 3 kilometers,

experiences in sanitation standard, eliminated carcass swine through sanitation method, health check in employees every year, and also waste water treatment before effluent.

In terms of food safety standard in feed production, it revealed that almost requirements were operated by the entrepreneurs because those concerns can benefit for them. The demand improvement requirements were did not use another feed raw materials to replace in feed stuffs to less cost, did not use illegal antibiotic such as nitrofurans group, oxytetracycline, chlortetracycline, L-carnitine, and also β - Agonist in feed. Because these kind of substance are not clear to operated in the same standard.

The most difficult implementation that majority of entrepreneurs indicated were the inspection to decrease the contamination in feed transportation any time. This requirement must operate in the laboratory and makes high cost.

Regarding slaughter food safety standard, it revealed that the requirements that majority of them could operate were building structure for operation, appropriate operation size, surface contact equipment, light, the elimination of garbage, and also the pollution protection.

The most difficult implementation in slaughter requirements were the location, ventilation system, and waste water system treatment as well.

สารบัญ

	หน้า
เรื่องย่อสำหรับผู้บริหาร	i
Executive Summary	iii
สารบัญ	v
สารบัญตาราง	ix
สารบัญภาพ	x
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ที่มาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๓
ขอบเขตการวิจัย	๓
ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา	๓
ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร	๔
ขอบเขตการวิจัยด้านเวลา	๕
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	๗
บทที่ ๒ ระเบียบวิธีวิจัย	๙
ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	๙
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๙
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	๑๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑
บทที่ ๓ อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย	๑๒
สถานการณ์การผลิตสุกรของโลก	๑๒
สถานการณ์การตลาดสุกรของโลก	๑๖
สถานการณ์การส่งออกเนื้อสุกรของโลก	๑๙
สถานการณ์การนำเข้าเนื้อสุกรของโลก	๒๒
สถานการณ์การผลิตสุกรของไทย	๒๕
ปริมาณการผลิตสุกรของไทย	๒๕
แหล่งผลิตสุกรที่สำคัญของไทย	๒๖
รูปแบบการเลี้ยงสุกรของไทย	๒๘